

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın, *Adalet Bakanı Yılmaz Tunç* tarafından Anayasanın 98 ve İç Tüzüğü'nün 96. ve 99. Maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Öznur Bartin

Hakkâri Milletvekili

Cezaevlerinde tutulan hasta mahpuslara yönelik ağırlaşan hak ihlalleri, Türkiye'nin hem iç hukukuna hem de taraf olduğu uluslararası sözleşmelere aykırı ciddi bir insan hakları krizine dönüşmüştür. Özellikle tedaviye erişimin keyfi ve onur kırıcı uygulamalara bağlanması, yaşam hakkını doğrudan tehdit eder boyuta ulaşmıştır. Bu çerçevede, Tokat T Tipi Kapalı Cezaevi'nde tutulan 70 yaşındaki ağır hasta mahpus Ömer Yaman, yaklaşık sekiz aydır hastaneye sevk edilmemiş; tedaviye erişemediği için sol gözünde kalıcı görme kaybı yaşamıştır. Avukat görüşmesinde ifade ettiği üzere, katarakt tedavisi zamanında yapılamamış; bu nedenle hasta mahpus hem teşhis hem tedavi sürecinden mahrum bırakılmıştır.

Yaman'ın durumu, Tokat Cezaevi'nde yaşanan çok daha geniş çaplı bir hak ihlali sisteminin parçasıdır. Özgürlük için Hukukçular Derneği (ÖHD) Şanlıurfa Şubesi Hapishane Komisyonu tarafından 7 Temmuz 2025'te yayımlanan saha raporu, cezaevinde yaşanan sorunları çarpıcı bir biçimde ortaya koymuştur. Cezaevini ziyaret eden avukatlar, 14 mahpusla yapılan görüşmelerde en temel sorunun "ağız içi arama" dayatması olduğunu ifade etmiş, bu uygulamayı kabul etmeyen hasta mahpusların 8 aydır tedaviye erişemediğini, bu süre zarfında ciddi sağlık sorunlarının ilerlediğini belirtmiştir. Avukatların aktarımına göre, cezaevindeki birçok hasta mahpus, insan onurunu zedeleyen bu uygulamayı kabul etmedikleri için disiplin cezasına maruz bırakılmıştır.

Bu mahpuslardan biri olan Hasan Demirtaş'ın behçet hastalığı nedeniyle göğüs ve böbreklerinde hasar oluştuğu; gerekli tıbbi müdahalenin yapılmaması hâlinde ölüm riskinin bulunduğu ifade edilmiştir. Mahpusların sağlık hakkının bu derece sistematik biçimde engellenmesi, yalnızca bireysel değil, kurumsallaşmış bir ihlaller zincirine işaret etmektedir.

Sağlık hakkının engellenmesi dışında, cezaevinde İdare ve Gözlem Kurulu'nun (İGK) uygulamalarıyla en az 5 mahpusun tahliyesinin engellendiği belirtilmiştir. Mahpuslar, infaz sürelerini tamamlamalarına rağmen İGK'nın keyfi değerlendirmeleri nedeniyle serbest bırakılmamaktadır. Bunun yanında avukat görüş odalarına kamera konulması, sıklaşan koğuş baskınları, yılda yalnızca bir kez sosyal etkinliğe izin verilmesi gibi uygulamalar, cezaevindeki infaz rejiminin cezalandırıcı bir nitelik kazandığını göstermektedir.

Bütün bu bulgular, yalnızca Tokat Cezaevi'ne özgü değildir. İnsan Hakları Derneği'nin (İHD) 28 Nisan 2025 tarihli hasta mahpuslar raporuna göre, ülke cezaevlerinde en az 1.412 hasta mahpus bulunmaktadır. Bunlardan 335'i ağır hasta, 230'u tek başına yaşamını sürdürmeyecek durumdadır. 105'inin desteğe ihtiyacı varken, 188'inin sürekli tıbbi gözetim altında tutulması gerekmektedir. Ayrıca 517 hasta mahpusun durumu, kayıt ve değerlendirme eksiklikleri nedeniyle tespit dahi edilememektedir. Bu tablo, ülkede cezaevi sağlık sisteminin hem fiziksel kapasite hem de denetim mekanizmaları açısından ciddi bir krize sürüklendiğini göstermektedir.

Anayasa'nın 17. ve 56. maddeleri, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un ilgili maddeleri, ayrıca Türkiye'nin taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Sözleşme gibi temel uluslararası belgeler, devletin mahpusların sağlık ve yaşam hakkını koruma yükümlülüğünü açıkça tanımlamaktadır.

Bu çerçevede, başta Ömer Yaman olmak üzere, tedaviye erişimi engellenen ve cezaevi koşullarında yaşamını sürdürmeyecek kadar ağır hasta olan tüm mahpuslar için Adalet Bakanlığı'nın derhâl harekete geçmesi elzemdir. Mahpusların sağlık kurullarınca yapılacak bağımsız değerlendirmeler ışığında infazlarının ertelenmesi ve gecikmeksizin hastaneye sevk edilmeleri hem insan hakları hukukunun hem de kamu vicdanının gereğidir. Bakanlığın bu konuda kamuoyuna açık, şeffaf ve ölçülebilir bir reform programı açıklaması zorunlu hâle gelmiştir.

Bu bağlamda;

1. Tokat T Tipi Kapalı Cezaevi'nde tutulan 70 yaşındaki ağır hasta mahpus Ömer Yaman'ın cezaevi idaresi tarafından yaklaşık sekiz aydır hastaneye sevk edilmediği, bu süreçte sol gözünü kaybettiği kamuoyuna yansımıştır. Bakanlığınızın bu vakaya dair tıbbi, idari ya da disiplin yönünden başlattığı herhangi bir inceleme, soruşturma veya sorumluluk tespiti mevcut mudur?
2. Tokat T Tipi Kapalı Cezaevi'nde sağlık durumu cezaevi koşullarında yaşamını sürdürmesine elverişli olmayan ağır hasta mahpuslar arasında yer alan Ömer Yaman ve benzer şekilde tedaviye erişimi engellenmiş diğer hasta mahpuslar hakkında infaz erteleme uygulanması yönünde Bakanlığınız herhangi bir işlem başlatmış mıdır? Bu kişilerin cezaevinde tutulmaya devam edilmesi yaşam hakkı açısından açık bir risk teşkil ederken, infaz erteleme kararlarının alınmamasının gerekçesi nedir ve bu yönde harekete geçilmesi planlanmakta mıdır?
3. Özgürlük için Hukukçular Derneği (ÖHD) tarafından yayımlanan 7 Temmuz 2025 tarihli Tokat Cezaevi Raporu'nda, en az 8 mahpusun ağız içi arama dayatmasını kabul etmediği için 8 aydır tedaviye erişemediği belirtilmektedir. Bu mahpuslar kimlerdir? Bakanlığınız bu kişilerin tedaviye erişimi için ne gibi bir adım atmıştır?

4. Aynı rapora göre, Hasan Demirtaş isimli behçet hastası mahpusun, gerekli tıbbi müdahale yapılmadığı için göğüs ve böbreklerinde kalıcı hasar oluştuğu belirtilmektedir. Bahsi geçen mahpusun sağlık durumu hakkında Bakanlığınıza ulaşan tıbbi raporlar nelerdir? Bu hastaya yönelik gecikmiş veya eksik tedavi nedeniyle bir inceleme başlatılmış mıdır?
5. Tokat Cezaevi özelinde, ağız içi arama uygulamasını reddettiği için hastaneye sevki yapılmayan mahpus sayısı kaçtır? Bu uygulamanın dayandığı yasal veya idari düzenleme nedir? Söz konusu uygulamanın zorla tıbbi müdahale yasağı, kişilik hakları ve insan onuruna saygı ilkeleriyle bağdaşmadığı bilinmekte midir?
6. 2002–2025 yılları arasında, ülke genelindeki cezaevlerinde ağız içi arama dayatmasını kabul etmeyen kaç mahpus tedaviye erişememiştir? Bu süre zarfında sağlık kaybı yaşayan, görme kaybı, felç ya da ölüm gibi geri dönüşsüz sağlık sonuçlarına maruz kalan mahpus sayısı tespit edilmiş midir?
7. İHD tarafından raporlanan veriler ışığında, ülke cezaevlerinde en az 1.412 hasta mahpus, bunlardan 335'i ağır hasta statüsündedir. Bu mahpusların sağlık durumları nasıl izlenmektedir? Bağımsız sağlık kurulları ve uzman hekimler aracılığıyla yapılan bir risk değerlendirme ve infaz izleme sistemi yürürlükte midir?
8. Raporda ayrıca, cezaevinde infaz sürelerini tamamlamalarına rağmen en az 5 mahpusun tahliyesinin İdare ve Gözlem Kurulu (İGK) tarafından engellendiği belirtilmektedir. Tokat T Tipi Cezaevi'nde ve ülke genelinde 2023-2025 yılları arasında İGK kararıyla ertelenen tahliye sayısı kaçtır? Bu kararların yasal ve etik denetimi nasıl yapılmaktadır?
9. Cezaevinde avukat görüş odalarına kamera yerleştirilmesi, yılda yalnızca bir kez sosyal etkinlik izni verilmesi, sıklaşan koğuştaki baskınları gibi uygulamalar hakkında Bakanlığınıza iletilmiş şikâyet veya başvuru var mıdır? Bu uygulamaların insan hakları standartlarıyla bağdaşıp bağdaşmadığına dair herhangi bir inceleme yapılmakta mıdır?
10. 2023–2025 yılları arasında, sağlık gerekçesiyle infaz erteleme başvurusunda bulunan mahpus sayısı kaçtır? Bu başvuruların kaç Adli Tıp Kurumu dışındaki bağımsız sağlık kurumlarından gelen raporlarla desteklenmiştir? Kaç reddedilmiştir ve ret gerekçeleri nelerdir?
11. Bakanlığınız, Adli Tıp Kurumu'nun bağımsızlığına yönelik eleştiriler karşısında, üniversite hastaneleri veya tarafsız sağlık kurullarının infaz erteleme değerlendirmelerinde yetkilendirilmesi için bir yasal veya idari reform süreci başlatmayı planlamakta mıdır?
12. Bakanlığınız, hasta mahpusların sağlık ve yaşam haklarının korunması amacıyla ağız içi arama uygulamasının kaldırılması, hastaneye sevklerde ambulans zorunluluğu getirilmesi, İdare ve Gözlem Kurulu kararlarının keyfiyetini ortadan kaldıracak yasal düzenlemelerin yapılması ve hasta mahpuslara dair yerilerin şeffaflaştırılması gibi bir dizi reform çalışması yürütmekte midir?